

Geçici Barınma Alanlarında Çocuk Hakları Temelinde Sağlanması Gereken Koşullar

6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş merkezli ve 10 ilimizi etkileyen depremde yakınlarını kaybedenlere başsağlığı, yaralılara acil şifalar diliyoruz. Arama kurtarma çalışmaları devam ederken nitelikli barınma alanı ihtiyacının arttığını görüyoruz. Barınma alanı koşullarının çocukların ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde düzenlenmediği takdirde ikincil afetlere ve başka hak ihlallerine yol açabildiğini biliyoruz. Barınma alanlarında çocuklar özelinde sağlanması gereken koşulları sıraladığımız bilgi notumuzu ve kontrol listesini paylaşıyoruz. Bu bilgi notunda işaret ettiğimiz koşullar, devletin bu tür krizlerde yerine getirmesi gereken yükümlülüklerini ifade etmektedir. Alanda çalışan kişilerin ve örgütlerin ise kaynakları elverdiği ölçüde bu koşulları sağlamaları önerilmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışmaları ve ihtiyaçları takip etmeye devam ediyoruz. Deprem bölgesinde barınma alanlarının ihtiyaçlarını takip etmek isteyen kamu kurumları/görevlileri ve sivil toplum örgütleri için hazırladığımız kontrol listesini de EK 1'de bulunan dökümanda paylaşıyoruz.

Yerleşim ve Güvenlik

Barınma için önerilen yerler güvenliğe yönelik tehditlerden (örn. sel, doğal afet, saldırılar) uzak olmalıdır. Gerekli ısınma koşulları sağlanmalıdır. Barınma alanlarının civarında **çocuklar için tehlike oluşturabilecek yerler** (açık kuyu, çukur, sivri demir, kesik tel örgü, trafo, temas edilebilir kablo ağı, zemindeki çukurlar vb.) **gözden geçirilerek önlem alınmalıdır.**

Alanda salgın riskini gözetecek şekilde etkin atık yönetimi yapılmalıdır. Sağlık hizmetleri fiziksel tehlike tehdidi olmayan güvenli yerlerde konumlandırılmalı ve bu alanların yakını ışıklandırılmalıdır. Akut dönemde **güvenli oyun alanları**; çöplükler, yollar ve açık kuyular dahil olmak üzere tehlikeli alanlardan uzakta **oluşturulmalıdır.**

Yangın Tedbiri

Mevsim şartları dolayısıyla geçici barınma alanlarında **yangın tehlikesi ikincil afet riski oluşturmaktadır.** Bu nedenle çocuklara yangın güvenliği öğretilmeli ve neden önemli olduğu açıklanmalıdır.

Çocuklar ısı kaynaklarından (ısıtıcı, soba, kibrit, çakmak gibi) uzak tutulmalı ve ısı kaynaklarının yakınında **gözetimsiz bırakılmamalıdır.** Hızlı tahliye noktaları planlanmalı ve **çocuklarla paylaşılmalıdır.**

Erişilebilirlik

İhtiyaçların temin edildiği; yemek, çamaşır, duş ve tuvalet alanlarında **farklı engellilik durumları** (görme, işitme, ortopedik, konuşma güçlüğü çeken, psiko-sosyal) **gözetilerek** rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar gibi erişilebilirlik imkanları sağlanmalıdır.

Alanda çalışan **personel ve gönüllüler engellilerle iletişim konusunda bilgilendirilmelidir.**

Gıdaya ve Suya Erişim

Temel yaşam ihtiyaçları olan suya ve gıdaya erişim **insan onuruna yakışır şekilde** gerçekleştirilmelidir. Uzun kuyruklar ve izdiham tehlikesi kendi başına çocuklar için **travma yaratabilecek deneyimlerdir.**

Dağıtım sahası güvenli olmalı ve **çocuklar için fiziksel tehlike oluşturmamalıdır.** Dağıtım alanları barınma alanlarındaki nüfus gözetilerek çoğaltılmalıdır.

Tuvalet ve Duş Alanları

Tuvaletler ve banyo tesisleri cinsiyete özel, kilitlenebilir, iyi aydınlatılmış ve barınma alanlarına yürüme mesafesinde olmalıdır. **Çocuk tuvaletleri ayrı ve engelli çocukların kullanımına da uygun** olmalıdır. Tuvalet kağıdı, sabun, ped vb. malzemeler yedekli bulundurulmalı, bittiğinde nereden/kimden temin edileceği konusunda **bilgi verilmelidir.**

Mahremiyet

Tuvalet, banyo, uyuma, giyinme gibi alanlarda **başta istismar tedbiri olmak üzere** çocukların yararı açısından mahremiyete dikkat edilmelidir.

Çocuk Alanlarının Çeşitliliği

Çocuk alanları **farklı yaş gruplarının ihtiyaçları** dikkate alınarak kurulmalıdır. Çocuklar için temel ihtiyaç olan oyun/oyuncak ihtiyacını karşılayacak, birlikte zaman geçirebilecekleri, çocuklarla **grup çalışmaları ile bireysel görüşmeler yapılabilecek** ve çocukların eğitimlerini sürdürebilecekleri alanlar olmalıdır.

Çocuk alanlarında, çocuk sayısı ve **çocukların yaş grupları gözetilerek** mümkünse birden fazla çadır olmalıdır.

Çocuk Katılımı

Deprem aidiyet duygusunu zedeleyen bir afettir. Çocukların yaşadıkları yerlere ilişkin fikirlerinin dikkate alınması **çocukların aidiyet duygusunu pekiştirir ve çaresizlik duygusunun azaltılmasına katkı sağlar.**

Geçici barınma alanları içerisinde düzenlenecek başta çocuk oyun ve eğitim alanları olmak üzere **tüm alanlarda çocukların fikirleri alınmalıdır.**

Bilgiye Erişim

Afet çok dilli ve çok kültürlü bir alanda gerçekleşmiştir. Geçici barınma alanlarında **bilgilendirme materyalleri anadiline göre** hazırlanmalıdır. Toplanma ve yemek dağıtım alanları, şikayet-öneri-bilgi masası, tuvaletler, çocuk çadırları gibi yerlerin nerede olduğuna dair **çocukların anlayabileceği yazılı ve görsel tabelaların** yer alacağı bir düzen oluşturulmalıdır. Çocuklar hakları ve refakatsiz kalmaları durumunda ne yapacakları konusunda bilgilendirilmedir. **Çocuklarla çalışan** görevlilerin beden ve ruh sağlığı gözetilmeli, **görevliler ihtiyaç duydukları her konuda desteklenmelidir.**

Şikayet-Öneri-Bilgi Masası

Barınma alanlarında, genel işleyiş, yönetim ve organizasyon hakkında **düzenli bilgilendirme** yapacak, şikayet ve talepleri toplayacak şikayet-öneri-bilgi masası/birimi oluşturulmalıdır. **Bu birimlerin erişilebilirliği sağlanmalıdır.**

Yetişkinlere Sorumluluklarını Hatırlatan Afiş

Yetişkinlere yönelik, çocuklara dair sorumluluklarını hatırlatacak bir afiş oluşturup **barınma alanlarında görünür yerlere asılmalıdır.**

Bilgi afişleri **çocukların fotoğraflarının izinsiz çekilmemesini, çocuklara ayrılmış alanların kullanılmamasını, mahremiyet haklarına saygı gösterilmesini,** herhangi bir hak ihlaliyle karşılaşıldığında ya da çocukların refakatsiz kalması, kaybolması durumunda **şikayet-öneri-bilgi masasına bildirilmesini** vb konuları kapsamalıdır.

Geçici Barınma Alanı Kontrol Listesi

Barınma Alanının İsmi/Yeri/Tarih:

.....

	Tesisler	Evet/ Hayır	Açıklama	Kaçıncı gün sağlandı?
Barınma Alanları	Barınma alanları doğal (taşkın tehlikesi, hava koşulları vs.) ve insan kaynaklı tehlikelerden nispeten güvenli alanlarda mı kuruldu? (sel tehlikesi haritaları, geçmiş veriler ve yerel halkın önerileriyle birlikte karar verilebilir)			
	Barınma alanları çökme tehlikesi olan yapılara uzak güvenli bir alana kurulmuş mu?			
	Barınma alanı mevcut yardım alanlarına/sağlık tesislerine yakın mı?			
	Geçici barınma alanlarında yönlendirme işaretlemeleri ve ışıklandırma yapılmış mı?			
	Mevcut barınma alanları mevsim şartlarına uygun mu?			
	Zemin ve yataklar kuru ve temiz mi? (sahadaki arkadaşlara not, çamur gibi pisliklerden bahsediyoruz)			
	Oturma alanları kuru ve temiz mi?			
	Isıtıcıların bulunduğu alanlarda çocuk güvenliği önlemleri alınmış mı?			
	Yaşam alanlarında çocukların mahremiyet ihtiyacını gözetecek düzenlemeler var mı?			
	Emzirme ve çocuk bakımı için alan var mı? (erken yaş dönemi için)			
	Barınma alanları ile yemek/tuvalet gibi ihtiyaç donanımları birbirinden uzak ise çocuğun kaybolmamasını sağlayacak, izleyip eşlik edecek bir mekanizma var mı?			
	Çocuklara yönelik şikayet-öneri-bilgi masası var mı?			
	Bilgilendirme mekanizmaları ve sağlanan hizmetler alanda konuşulan dilleri kapsıyor mu?			
	Barınma alanları farklı engellik gruplarına göre erişilebilirliği sağlayacak donanımlara sahip mi? (rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar vb.)			

	Tesisler	Evet/ Hayır	Açıklama	Kaçıncı gün sağlandı?
Yemek Alanları	Çocuklar yemek dağıtımını yapılan alanlara erişebiliyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda çocukları kalabalık, izdiham ve sıkışmadan koruyacak alan yönetimi yapılıyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda görme bozukluğu spektrumunda olan kişiler için yönlendirmeler var mı?			
	Çocuklar için yaşa ve sağlık durumuna uygun gıda (taze hazırlanmış, çeşitli gıda grupları) tedariki yapılıyor mu?			
	Yemek dağıtımının yapıldığı alanlarda tekerlekli sandalyeler için rampalar var mı?			
	Yiyecek ve güvenli su kaynakları tuvaletlerden ve çöplerden uzakta saklanıyor mu?			
Sağlık Alanları	Sağlık hizmetlerinin karşılanacağı bir alan var mı?			
	Tıbbi ekipman ve ilaçların depolandığı bir alan var mı?			
	Sağlık alanları farklı engellik gruplarına göre erişilebilirliği sağlayacak donanımlara sahip mi? (rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar vb.)			
	Çocukların psiko-sosyal destek alabilecekleri bir alan var mı?			
	Çocuklar, zarar görebilecekleri medikal malzemelerden korunuyor mu?			
Kişisel Hijyen	Bebek bezi sağlanıyor mu?			
	Kız çocuklarına menstrual hijyen hakkında bilgi veriliyor mu?			
	Kız çocuklarının gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak menstrual hijyen malzemeleri sağlanıyor mu?			
	Kullanılmış bebek bezi ve menstrual malzemelerin ayrı bir şekilde imha edilmesi sağlanıyor mu?			

	Tesisler	Evet/ Hayır	Açıklama	Kaçıncı gün sağlandı?
Çocuk Alanları	Çocuk alanları farklı engellik gruplarına göre erişilebilirliği sağlayacak donanımlara sahip mi? (rampa sistemleri, korkuluklar, yönlendirmeler, ışıklandırmalar vb.)			
	Özel gereksinimleri olan çocuklar için ayrı bir çadır ya da çocuk alanlarında ayrılan özel bir alan var mı?			
	Farklı yaş grubundan çocuklar ve aktiviteler için yeterli açık ve kapalı alan mevcut mu?			
	Açık/kapalı oyun alanları çocuk gelişiminin tüm alanlarını (sosyal, fiziksel, entelektüel, yaratıcı ve duygusal) destekliyor mu?			
	Bebekler ve küçük çocuklar için ayrı bir açık oyun alanı var mı?			
	Oyun alanları yararlanıcılarının sayısı için yeterli mi?			
	Kapalı oyun alanlarında uygun havalandırma/hava sirkülasyonu var mı?			
	Çocuk alanları güvenlik için uygun şekilde bariyerle yetkisiz/uygunsuz yetişkinlerin erişimini kısıtlıyor mu?			
	Çocuklar tarafından kullanılan alanlarda personel, ebeveynler ve diğer ziyaretçiler için ayrı bir oda bulunuyor mu?			
	Ekipmanlarda keskin aletler var mı?			
Tuvalet ve Duş Alanları	Tuvaletler çocukların kullanımına göre tasarlanmış mı/ erişilebilir mi?			
	El yıkama yerleri çocukların kullanımına uygun mu?			
	Tuvaletler ve duş alanlarında uygun havalandırma var mı?			
	Farklı yaş grubundaki çocuklara yönelik tuvalet ve duş alanları mevcut mu?			
	Kız ve erkek çocuklar için ayrı tuvaletler var mı?			
	Çocuklara tuvalet - hijyen konusunda bilgilendirme yapılıyor mu?			

	Tesisler	Evet/ Hayır	Açıklama	Kaçıncı gün sağlandı?
Altyapı ve Güvenlik	Salgın riskini azaltmak için atık yönetimi yapılıyor mu?			
	Lavabo/tuvaletlerde yeterli drenaj oluşturuldu mu ve çocuklardan izole edildi mi?			
	Doğal ve insan kaynaklı afet durumunda çocukların güvenli bölgelere tahliye edilmesine ilişkin plan yapıldı mı?			
	Yangın söndürücü ve ilk yardım çantası çocukların erişemeyeceği alanlara yerleştirildi mi?			
	Çocuklar içme suyuna erişebiliyor mu?			
	Güvenli su, kirlenme olasılığının düşük olduğu güvenli bir yerde/alanda tutuluyor mu?			
	Güvenli su yönetiminden sorumlu kişiler var mı?			
	Suyun güvenliğine ilişkin (elle veya temizlenmemiş nesnelere dokunulmaması, kontaminasyonun önlenmesi vs) bilgilendirme yapılıyor mu ve su kapları daima kapalı tutuluyor mu?			
	Çocuklar kimyasal ve medikal atıklardan korunuyor mu?			
	Atık/çöp konteynırları çocuklardan uzak, belirlenmiş alanlarda tutuluyor mu ve düzenli olarak bertaraf ediliyor mu?			
Etnik/dini vs. çatışma eğilimi olan alanlar var mı? (/çocuklar için koruma önlemleri alındı mı?)				